

Škola: Základní škola a Mateřská škola Prakšice	
Program proti šikanování ve škole	
Č.j.: 653/2016	Účinnost od: 1. 9. 2016
Spisový znak:	Skartační znak: S 10
Změny:	

Jako součást Preventivního programu školy zpracován dle:

- metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, Č.j. MSMT- 22294/2013-1;
- metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28;
- navrhovaná opatření MŠMT k oblasti šikany ve školním prostředí, 2016.

Obsah

1. Cíl programu proti šikanování
2. Projevy šikanování
3. Zákonná opatření
  - 3.1 Právní řešení problematiky šikany
  - 3.2 Odpovědnost za žáky
  - 3.3 Ohlašovací povinnost pracovníků školy
4. Základní opatření školy při řešení šikany
  - 4.1 Další vzdělávání pedagogických pracovníků
  - 4.2 Školní metodik prevence
  - 4.3 Spolupráce se specializovanými zařízeními
  - 4.4 Spolupráce s rodiči na ochraně žáků před šikanou
  - 4.5 Školní řád
  - 4.6 Dohled nad žáky
5. Školní program proti šikanování
  - 5.1 Zmapování situace – analýza a evaluace
  - 5.2 Motivování pedagogů pro změnu
  - 5.3 Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů
  - 5.4 Užší realizační tým
  - 5.5 Postup školy při řešení šikanování
  - 5.6 Primární prevence v třídních hodinách
  - 5.7 Primární prevence ve výuce
  - 5.8 Primární prevence při mimoškolních akcích (výlety, exkurze, školy v přírodě, lyžařské kurzy)
  - 5.9 Ochranný režim
  - 5.10 Spolupráce s rodiči
  - 5.11 Školní poradenské služby;
  - 5.12 Spolupráce se specializovanými zařízeními;
6. Preventivní a kázeňská opatření

1. Cíl programu proti šikanování

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Zaměřuje se zejména na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany došlo či ne. Všichni pedagogičtí pracovníci musí vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce.

2. Projevy šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti);
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí informačních a komunikačních technologií);
- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

3. Zákonná opatření

3.1 Právní řešení problematiky šikany

- Prevencí rizikového chování žáků se věnuje „Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních“ (č. j. 21291/2010-28).
- Problematikou řešení projevů šikany na školách se zabývá „Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních“ (č. j. MSMT- 22294/2013-1).
- Řešení situací komplikovaného chování žáků se zabývá dále materiál MŠMT s názvem „Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách“.

3.2 Odpovědnost za žáky

Pedagogičtí pracovníci i ostatní zaměstnanci školy mají jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, a školním řádem jsou povinni zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu jsou povinni předcházet šikanování mezi žáky, projevy šikanování neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

3.3 Ohlašovací povinnost pracovníků školy

Pedagogičtí pracovníci i ostatní zaměstnanci školy mají ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo;
- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství.

4. Základní opatření školy při řešení šikany

4.1. Další vzdělávání pedagogických pracovníků

Ředitel školy zajistí, aby pedagogičtí pracovníci školy se orientovali v metodice, organizaci a právní problematice šikanování. Přiměřeným způsobem jsou s touto problematikou seznamováni i nepedagogičtí pracovníci.

4.2 Školní metodik prevence

Ředitel školy určí školního metodika prevence.

4.3 Spolupráce se specializovanými zařízeními

Školní metodik prevence zajistí kontakty na spolupráci se specializovanými zařízeními pro řešení šikany.

4.4 Spolupráce s rodiči na ochraně žáků před šikanou

Ředitel školy ve spolupráci s třídními zajistí aktivní spolupráci s rodiči na ochraně žáků před šikanou:

- webové stránky školy
- třídní schůzky
- konzultace s pedagogy, metodikem prevence či výchovným poradcem

4.5 Školní řád

Ředitel školy vydá školní řád, který obsahuje podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy.

4.6 Dohled nad žáky

Ředitel školy zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech v prostorách školy.

5. Školní program proti šikanování

Školní program proti šikanování se dotýká všech zaměstnanců školy, žáků, nepřímo i zákonných zástupců žáků a řeší specifickou prevenci sociálně patologických jevů – šikanování.

Jednotlivé komponenty školního programu proti šikanování jsou:

5.1 Zmapování situace – analýza a evaluace

- Školní metodik prevence připraví dotazník mapující výskyt šikany na škole a zajistí jeho vyhodnocení – 1x ročně.

5.2 Motivování pedagogů pro změnu

- Ředitel školy zajistí, aby pedagogičtí pracovníci byli seznámeni se skutečným stavem šikany na škole – 1x ročně.
- Ředitel školy zajistí, aby pedagogičtí pracovníci byli seznámeni se školním programem proti šikanování – 1x ročně nebo při změně programu.

5.3 Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

- Na program pedagogických rad a provozních porad zařazovat problematiku prevence šikanování. Zodpovídá vedení školy (ředitel školy, zástupce ředitele školy) – 4x ročně.
- Kdokoli z pracovníků školy zaznamená jakékoli příznaky nezdravých vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned je sdělí třídnímu učiteli, výchovné poradkyni, metodikovi prevence nebo vedení školy – průběžně.
- Zajištění informací k prevenci šikanování na webových stránkách školy. Zodpovídá správce ICT a metodik prevence – 1x ročně nebo při změně.
- Doplnění knihovny odbornými publikacemi z této oblasti. Zodpovídá správce knihovny a metodik prevence – průběžně.
- Zajištění speciálních školení (pro výchovné poradce a metodika prevence), předávání informací ostatním pedagogickým pracovníkům na poradách. Zajistí ředitel školy v plánu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

5.4 Užší realizační tým

- ředitel školy;
- zástupce ředitele školy;
- školní metodik prevence;
- výchovný poradce.

5.5 Postup školy při řešení šikanování

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28, příloha č. 6 Šikana

Počáteční šikana

Schéma první pomoci:

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a rozpoznání zda nejde o neobvyklou formu šikanování.

- rozhovor s informátory a oběťmi
- nesmí docházet k přímé konfrontaci pachatele a oběti

2. Rozhovor s informátory a oběťmi

- po rozhovoru s informátorem následuje rozhovor s oběťmi (ne s podezřelými pachateli)
- při rozhovoru s obětí je důležité, aby o tom nevěděli ostatní žáci (je potřeba ochránit ji před možnou pomstou agresorů)

3. Nalezení vhodných svědků

- vytipovat členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat (vybrat žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádi s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování)

4. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky

- rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli
- vyskytnou-li se těžkosti, lze uskutečnit doplňující a zpřesňující rozhovory nebo konfrontaci dvou svědků

5. Ochrana oběti

6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- dokud nejsou shromážděné důkazy, nemá smysl vést tento rozhovor
- cílem je agresory okamžitě zastavit a ochránit oběti, ale i je samé před následky jejich činů

7. Výchovní komise

- v rámci společného setkání pedagogů a žáka-agresora i jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních

8. Rozhovor s rodiči oběti

- rodiče je třeba informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních

9. Práce s celou třídou

Brutální šikana

V případě brutální šikany se doporučuje postupovat následujícím způsobem

1. Zvládnout šok a postarat se o oběť

Pedagog musí zvládnout svůj vlastní šok, zastavit násilí a postarat se o oběť, poskytnout jí nejnnutnější pomoc a ochranu.

2. Přivolat pomoc

Učitel zalarmuje své kolegy, ale nenechá třídu bez dozoru. Vyšle pro ostatní učitele třeba žáka, který nebyl do šikanování zapojený. Situace je natolik závažná, že je třeba přerušit vyučování.

3. Zabránit domluvě

Učitelé by měli zabránit tomu, aby se třída mezi sebou domluvila, zamezit křivé skupinové výpovědi. Někdo by měl s žáky zůstat a hlídat je.

4. Poskytnout oběti pomoc a bezpečí

Někdy dochází k tomu, že postižený žák je vážně zraněný, v tom případě je třeba zavolat záchranku a informovat rodiče. Pokud zraněný není, i tak je třeba ho chránit, pomáhat mu překonat prožitá trauma, uklidnit ho a utěšit, snažit se mu dodat pocit bezpečí.

5. Přivolat policii

Škola je povinná nahlásit celou věc policii, ale měla by jednat nezávisle na ní. Škola spolupracuje s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

5.6 Primární prevence v třídních hodinách

- Třídní učitelé sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu – průběžně.
- Třídní učitelé seznámí žáky se školním řádem, při řešení výchovných a vzdělávacích situací odkazují na formulace školního řádu – 1x ročně, průběžně.
- Ředitel školy stanovil konání třídnických hodin 1x měsíčně, tyto hodiny jsou zapsány v rozvrhu hodin.
- Třídnické hodiny jsou věnovány diagnostice a budování zdravých vztahů v třídním kolektivu – průběžně.

5.7 Primární prevence ve výuce

Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých vyučujících předmětů. Učitelé se soustřeďují na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, spoluvytvářejí bezpečné prostředí školy.

5.8 Primární prevence při mimoškolních akcích (výlety, exkurze, školy v přírodě, lyžařské kurzy)

- Obsahem mimoškolních akcí musí být i budování zdravých vztahů v kolektivu třídy a prevence negativních jevů šikanování. Zodpovídá vedoucí mimoškolní akce při každé akci.
- Mimoškolní akce jsou náročnější na zajištění bezpečnosti žáků, proto musí být zajištěna i zvýšená bezpečnost žáků. Zodpovídají všichni pedagogičtí pracovníci při každé mimoškolní akci.

5.9 Ochranný režim

- Ředitel školy vydá školní řád, který obsahuje pravidla chování ve škole, zakazuje násilí žáků vůči spolužákům a stanoví způsob potrestání.
- Ředitel školy zajistí seznámení se školním řádem zaměstnance školy, žáky školy a jejich zákonné zástupce – 1x ročně.
- Ředitel školy vydá plán dohledů nad žáky, zaměří se na dohled pedagogů o přestávkách, před začátkem vyučování, a to hlavně v prostorách, kde by k šikanování mohlo docházet – 1x ročně, průběžně.
- Školní metodik prevence pravidelně kontroluje schránku důvěry, informace z ní vyhodnocuje, popřípadě předává k řešení – průběžně.
- V případech hodných zřetele školní metodik prevence vyhodnocuje záznamy ze školního kamerového systému.

5.10 Spolupráce s rodiči

Ředitel školy zajistí informování rodičů o postupu školy proti šikaně, o možné spolupráci v případě podezření na výskyt šikany:

- webové stránky školy;
- interaktivní dopis pro rodiče o programu školy proti šikaně;
- informace na pravidelných třídních schůzkách s rodiči;

- možnost rodičů kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků po předchozí domluvě.

5.11 Školní poradenské služby

Ředitel školy zajistí, aby zaměření poradenské služby dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb, obsahovala i prevenci sociálně patologických jevů, zejména šikanování.

Ředitel školy zajistí poradenské služby personálně (zodpovědní pracovníci).

Ředitel školy vytvoří podmínky pro poskytování poradenských služeb:

- informování o poskytnuté poradenské službě;
- realizace doporučení psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky;
- spolupráce se specializovanými institucemi.

5.12 Spolupráce se specializovanými zařízeními;

Ředitel školy zajistí, aby při předcházení případům šikany a při jejich řešení spolupracovali zaměstnanci školy s dalšími institucemi a orgány. Jedná se zejména o zaměstnance:

- vedení školy,
- školní metodik prevence,
- výchovný poradce.

Oblasti spolupráce:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence.

Školní metodik prevence zpracuje místně příslušný přehled institucí a organizací včetně kontaktů.

Ředitel školy zajistí v souladu s vyhláškou 27/2006 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, realizaci doporučení školského poradenského zařízení.

6. Preventivní a kázeňská opatření

Za bezpečnost ve škole a v rámci vzdělávání je odpovědný ředitel školy. Při nastalých problémech projevů šikany dodržuje zásady:

- vyloučí, resp. zastaví ataky žáků;
- přijme vhodná opatření (kontrola, hospitace v hodinách, otevřenost vůči stížnostem žáků i pracovníků školy, ...).

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy);
- snížení známky z chování;
- třídní učitel ve spolupráci s výchovným poradcem může zpracovat individuální výchovný program pro žáka;

- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

Při realizaci nápravných opatření:

- škola dále pracuje s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany,
- v případě potřeby doporučí zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů,
- pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli apod.

1. 9. 2016

Mgr. Monika Mahdalová